

**Bryniau Clwyd a
Dyffryn Dyfrdwy**
Tirwedd Cenedlaethol
**Clwydian Range
and Dee Valley**
National Landscape

Cyfarfod o'r Bartneriaeth Tirwedd Genedlaethol
Dydd Gwener 18 Hydref 2024
am 10:00
gynaliwyd yn yr Hen Ysgoldy
Llanarmon yn Iâl

Yn Bresenol

Aelodau Partneriaeth TG

Andrew Worthington OBE (Cadeirydd)
Cynghorydd Martyn Hogg CSDD
Cynghorydd Bobby Feeley CSDD
Cynghorydd Dave Healey CSFF
Ian Papworth Diddordeb trefol
Michael Skuse Diddordeb tirwedd
Del Roberts Jones Diddordeb trefol

John Roberts Diddordeb Mynediad a Hamdden
Les Starling Diddordeb Amgylchedd Naturiol
David Davies Diddordeb Unigol
Sandy Archdale Rheolaeth Tir
Rajan Madhok Diddordeb trefol

TG Aelod Cydbwyllgor

Cynghorydd Emrys Wynne CSDD

Tîm TG (AHNE) Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy

Howard Sutcliffe Swyddog TG
David Shiel Rheolwr Ardal TG
Ceri Lloyd Swyddog SDF TG
Gwenno Jones TG Swyddog Awyr Dywyll
Karen Weaver Cydlynnydd TG
Ros Stockdale Swyddog Datblygu TG
Imogen Hammond Ceidwad TG
Rachel Jones Uwch Geidwad TG

Cyngor Sir Ddinbych (CSDd)

Huw Rees Rheolwr
Gwasanaethau Cefn
Gwlad a Threftadaeth

Cyngor Sir y Fflint (CSFf)

Stuart Jones Swyddog Mynediad a
Hawliau Tramwy

Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam

Mike Bather

Cyfoeth Naturiol Cymru

Richard Dearing
Ash Pearce

CADW

Guy Salkeld

Cyfieithydd

Catrin Gilkes (ar-lein)

Cyflwynwyd ymddiheuriadau am absenoldeb gan y canlynol:

Fiona Gale, Fiona Grant, Roger Cragg, Christine Evans, Cyng Dave Hughes (Cadeirydd CB),
Cyng Alan James, Cyng Jeremy Kent, Cyng Dan Rose, Tom Woodall

1. Croeso

Agorodd y Cadeirydd y cyfarfod, a chroesawodd Stuart Jones, (Swyddog Mynediad Cyngor Sir y Fflint), gan egluro bod Mr Jones yn dirprwyo ar ran Tom Woodall. Croesawodd hefyd y Swyddog Tirwedd Awyr Dywyll Genedlaethol, Gwenno Jones a Catrin Gilkes, cyfieithydd i'r cyfarfod. cynhaliwyd cyflwyniadau o amgylch y byrddau.

2. Nodiadau y Cyfarfod Blaenorol a Materion yn Codi

Diweddariad ar yr Adolygiad o Weithgorau – Grŵp Ffermio

Eglurodd Swyddog Tirwedd Genedlaethol (TG), Howard Sutcliffe fod 1.5 miliwn wedi'i wario ar brosiectau ar y cyd â ffermwyr a thirfeddianwyr dros gyfnod o dair blynedd. Yr oedd cyfarfod wedi ei gynnal yn Genus, a chyfarfod arall yn cael ei gynnwll.

Tudalen 3 eitem 4.- Prosiect Cysylltiadau Gylfinir

Diweddarodd Rheolwr Ardal Tirwedd Cenedlaethol (TG), David Shiel, fod pedwar nyth wedi cynhyrchu wyau a oedd wedi deor yn anffodus, nid oedd yr un o'r cywion wedi goroesi. Roedd y gymuned ffermio a thirfeddianwyr wedi integreiddio'n dda â'r prosiect. Roedd y Tîm nawr yn paratoi ar gyfer y flwyddyn nesaf gydag optimistaeth. Nodwyd, er bod y gylfinir i'w gweld yn aml, eu bod yn byw am 30 mlynedd ac efallai bod y rhai a welir wedi bod o gwmpas cyfnod sylweddol o amser.

Tudalen 3 eitem 5 Twristiaeth Gynaliadwy a Chynllun Gweithredu

Roedd y Cyd-Bwyllgor wedi arwyddo'r Cynllun, a dosbarthwyd copïau o'r cynllun newydd.

Tudalen 5 eitem 7. Unrhyw Fater Arall – Cyfarfod Gweithgor Panel SDF

Cadarnhaodd Howard mai dim ond aelodau o'r Bartneriaeth y gellid eu hychwanegu at y grŵp, ac na chaniateir i gyrff allanol.

Cytunwyd bod y cofnodion yn gywir.

2b

Prosiect Ein Tirwedd Ddarluniadwy (ETD)

Eglurodd David Shiel y byddai'r prosiect chwe blynedd yn dod i ben ar 5 Tachwedd, ac y byddai adroddiad terfynol o'r prosiect yn dod i'r cyfarfod nesaf.

Gweithred

Adroddiad Terfynol ETD yn cael ei ddwyn i'r cyfarfod nesaf.

3. Prosiect Parc Cenedlaethol Gogledd Ddwyrain Cymru

Rhoddodd Arweinydd Tîm y Rhaglen Tirweddau Dynodedig, Ash Pearce (AP), ddiweddiariad ar gynnydd y prosiect a oedd yn cynnwys gwybodaeth am y pwyntiau canlynol: -

- Ymgynghoriad Cyhoeddus – Hydref 2024
- Dadansoddi a chyhoeddi Adroddiad Ymgynghori.
- Cwblhau casglu tystiolaeth.
- Grwpiau Cynghori Allanol
- Ymgysylltu parhaus â rhanddeiliaid.
- Penderfyniad Bwrdd CNC.
- Ymgynghoriad Statudol - Hydref 2025 .
- Paratoi a Chyflwyno Gorchymyn Dynodi i Lywodraeth Cymru (LIC)

4. Cwestiynau ac Atebion

Pwy fyddai'n rheoli Parc Cenedlaethol newydd?

AP - Roedd trafodaethau'n dechrau cael eu cynnal i ystyried trefniadau pontio. Byddai'r cyfnod pontio yn para tua 2 flynedd. Byddai Awdurdod y Parc Cenedlaethol yn sefydlu Cynllun Rheoli.

A oedd y ffin rhwng Cymru a Lloegr, Safle Treftadaeth y Byd Swydd Amwythig (STB) wedi'i thrafod?

AP - Mae Natural England a Swydd Amwythig wedi mynegi diddordeb yn y broses. Efallai y bydd Llywodraeth Cymru yn agored i drafodaethau gyda Natural England. Nid oedd Natural England wedi mynegi diddordeb hyd yn hyn.

A fyddai unrhyw gydweithio â'r modelau a ddefnyddir yn Lloegr a'r Alban?

AP – Roedd Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) yn trafod prosesau a chyfreithlondeb gan gysylltu, ond nid union fanylion y prosiect hwn. Roedd awydd am newid, a hoffai Llywodraeth Cymru wneud

penderfyniad ar y prosiect yn ystod tymor y Senedd hon, ac ar hyn o bryd roedd CNC yn dal i weithio gyda'r model gwreiddiol. Y Modelau a oedd yn cael eu hystyried hyd yma oedd Parc Cenedlaethol neu Dirwedd Cenedlaethol uwch neu aros yr un fath.

Ariannu – camsyniadau?

AP- Roedd cyllid yn hollbwysig ac roedd CNC yn trafod cyllid gyda Llywodraeth Cymru, fodd bynnag, ni fu unrhyw eglurder hyd yma. Roedd maint, poblogaeth a dilyniant y prosiect yn cael eu hystyried yn gyntaf. Codwyd eglurder trefniadau ariannu yn gyson, rydym wedi cael gwybod y byddai 'cyllid newydd' $\frac{3}{4}$ gan Lywodraeth Cymru a $\frac{1}{4}$ gan yr Awdurdodau Lleol, mewn gwirionedd i gyd yn dod gan Lywodraeth Cymru. Roedd AP wedi cael gwybod y gall Llywodraeth Cymru fforddio Parc Cenedlaethol. Parhaus.

A fyddai achos yn y dyfodol dros ymestyn y ffin?

AP – Mae'n debyg nad ar unwaith, byddai'n cymryd o leiaf 10 mlynedd a mwy cyn y byddai unrhyw ystyriaeth yn cael ei rhoi.

Pam y tynnwyd Mynydd Helygain allan o'r ardal chwilio?

Roedd y mynydd yn darparu mynediad agored ardderchog i bobl ei archwilio ac roedd ganddo hefyd hanes mwyngloddiau plwm.

AP- nid oedd y dirwedd yn bodloni'r meini prawf yn llawn; y brif egwyddor oedd mai llinellau uwchben ac ati oedd yr harddwch. Roedd gwybodaeth lawn ar gael trwy'r Adroddiad Gwerthuso.

Gronant Dunes

Codwyd bod Twyni Gronant, a Llyffant y Twyni yn rhan bwysig iawn o'r dirwedd ac y dylid ystyried eu hailgyflwyno yn y ffin.

Effeithiau'r Statws ar y Gymuned Ffermio

AP – Ni fyddai Statws Parc Cenedlaethol o reidrwydd yn cael effaith negyddol ar waith ffermio neu fusnes, efallai y byddai ychydig mwy o reoliadau cynllunio (y tu allan i'r ardal TG bresennol), fodd bynnag, byddai cyfleoedd ychwanegol a chyllid grant. Ni fyddai'r statws yn rym gormesol yn dod i rym ar fusnes unrhyw un. Byddai Llywodraeth Cymru yn ystyried pob barn fel rhan o'r ymgynghoriad, gan gynnwys barn yr NFU, cyn iddynt wneud eu penderfyniad terfynol.

Ai prosiect Fferm Wynt Mynydd Mynyllod oedd y rheswm pam y tynnwyd yr ardal allan o'r chwiliad?

Nid oedd y fferm wynt yn ffactor, aseswyd yr ardal ar y dirwedd yn unig, ac nid oedd yn bodloni'r meini prawf.

Roedd meysydd parcio yn brysur iawn yn y Dirwedd Genedlaethol, pa ystyriaethau fyddai

Awdurdodau Lleol yn cael eu rhoi dros y meysydd parcio

AP - Byddai'n rhaid i niferoedd ymwelwyr fod yn seiliedig ar dystiolaeth, ac nid unrhyw ragdybiaethau, byddai modelau o Barciau Cenedlaethol eraill yn cael eu hystyried. Roedd y rhan fwyaf o'r ardaloedd eisoes wedi'u dynodi ac yn derbyn llawer o ymwelwyr, faint yn fwy o ymwelwyr fyddai â statws Parc Cenedlaethol fyddai'n cael eu hystyried.

Roedd Awdurdodau Lleol mewn trafferthion ariannol , a byddai colli ffi'r maes parcio yn golled incwm

HS - Nid oedd Parc Cenedlaethol South Downs yn cynnwys Parc Gwledig Seven Sisters ac felly roedd y meysydd parcio yn cael eu cadw gan Awdurdod Lleol. Roedd toiledau hefyd yn fater y gallai'r Parc Cenedlaethol gynorthwyo ag ef.

Gweithred

AP cynnig safbwynt i'w gyflwyno gan y Tîm Tirwedd Genedlaethol a barn gan y Cydbwyllgor a'r Bartneriaeth.

Cynigiodd y Cadeirydd y dylid drafftio nodyn briffio o'r holl safbwyntiau a materion allweddol ynghyd â safbwyntiau'r Awdurdod Lleol, cadwraeth a bioamrywiaeth. Yna gellid cael golwg gytbwys.

Gweithred

Dyddiad i'w alw - Cyfarfod arbennig i'w gynnal cyn diwedd y cyfnod ymgynghori. Os oes gan unrhyw un eitem benodol yr hoffent iddi gael ei hystyried, a fyddech cystal â thynnu sylw Karen. Gofynnodd AP am gyfarfod 'Teams'.

5. **Prosiect Awyr Dywyll Tirwedd Genedlaethol**

Darparodd David Shiel a Swyddog Awyr Dywyll, Gwenno Jones gyflwyniad PowerPoint a oedd yn cynnwys y pwyntiau canlynol:

- Dechreuodd y prosiect yn 2018 a chomisiynwyd Awyr Dywyll Cymru i ystyried ein hawyr, a chynhyrchu dogfen yn nodi'r manteision.
- Roedd 92% o awyr dywyll y Tirweddau Cenedlaethol y gorau yng Nghymru ac yn werth eu cadw
- Crëwyd partneriaeth Nos yn 2019 gyda Swyddog Awyr Dywyll a rennir
- Cynhyrchwyd Astro photography ar gyfer y TG
- Cynhaliwyd llawer o ddiwyddiadau Awyr Dywyll gyda chymunedau.
- Cynhyrchwyd Canllawiau Atodol 2010-2020 ar gyfer awyr dywyll gan TG
- Gosodwyd goleuadau awyr dywyll gyfeillgar yn Loggerheads ac enillodd wobwr.
- Roedd y prosiect bellach gyda'r 8 tirwedd warchoddedig yng Nghymru,
- Mae'r Tîm Awyr Dywyll wedi bod yn arwain ar brosiectau amrywiol gyda chymunedau a busnesau i newid y goleuadau mewn rhai adeiladau, canolfannau hamdden, cyrtiau tenis, ysgolion
- Yn agos at gyflwyno cais i Gymdeithas Ryngwladol Awyr Dywyll.

Gan gyfeirio at y goleuadau awyr dywyll sy'n gyfeillgar i'r awyr, esboniodd David Shiel fod busnesau yn y bôn yn cael eu gofyn i newid i oleuadau LED a smart. Roedd Gwenno yn gohebu â chynhyrchwyr goleuadau i geisio sicrhau bod goleuadau cyfeillgar i'r awyr dywyll yn cael eu cynhyrchu'n helaeth ac yn hawdd i'w prynu. Daeth y cyllid gan Lywodraeth Cymru.

Goleuadau Cyfeillgar i Awyr Dywyll ym Mhrosiect Clwb Rygbi Rhuthun

Mynegodd David Davies ddi-ddordeb fel ysgrifennydd y Clwb. Ychwanegodd fod y goleuadau newydd yn y clwb wedi gwneud gwahaniaeth enfawr ac yn addawol gydag arbedion effeithlonrwydd hefyd a diolchodd i David a'r tîm am eu holl gymorth.

Cyflwynwyd cais i Gronfa Dreftadaeth y Loteri am gymorth gyda phrosiectau ecolegol - roedd 60% o fioamrywiaeth a pheillio yn ddibynnol ar awyr dywyll.

Cais i'r Gymdeithas Awyr Dywyll Ryngwladol

Cadarnhaodd David Shiel fod cais drafft wedi ei gyflwyno i'r Gymdeithas Awyr Dywyll Ryngwladol ac roedd yr ymateb a dderbyniwyd yn datgan nad oedd y goleuadau stryd o fewn y tri Awdurdod Lleol ar hyn o bryd yn cydymffurfio, a heb yr awdurdodau hynny byddai cydymffurfio â'r cais yn broblematig.

Diweddariad Cyffredinol gan y Swyddog Tirwedd Genedlaethol

Cyfeiriodd Howard at yr argyfwng diweddar gyda chyflwyno system casglu biniau newydd Cyngor Sir Ddinbych, gan ychwanegu yr hoffai ddiolch i'r holl Dîm Tirwedd Genedlaethol am eu holl gymorth i gynorthwyo gyda chasglu biniau, gan ychwanegu ei fod yn enghraifft dda o hyblygrwydd y gwasanaeth, drwy gynorthwyo gwasanaeth arall a oedd yn cael trafferth.

Cyllideb Cyngor Sir Ddinbych (CSDD).

Rhannodd Howard ei bryderon ynglŷn â'r pwysau ariannol eithafol yr oedd Awdurdod Lleol Sir Ddinbych oddi tano ar hyn o bryd, a oedd yn fygythiad i'r Gwasanaeth, gyda thoriadau mawr yn cael eu cynnig.

Llyfryn Ffridd

Cyflwynodd HS llyfryn Ffridd yn egluro tirwedd unigryw'r Ffridd. Roedd y llyfryn yn ganllaw technegol i reoli'r dirwedd ac roedd wedi'i gyhoeddi mewn partneriaeth â PONT.

6. **Unrhyw Fater Arall**

- Camp Gwersyll Ceidwaid Ifanc Rhyngwladol

Rhoddodd y Ceidwad Tirwedd Genedlaethol, Imogen Hammond, drosolwg byr o elfennau allweddol y gweryll rhyngwladol gan egluro bod y gweryll yn cael ei gynnal gan Fryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy. Tirwedd Genedlaethol a ariennir gan Dirweddau Cymru Landscape Wales a Llywodraeth Cymru. Fe'i cynhaliwyd rhwng 20 a 27 Gorffennaf 2024 ac roedd 12 Mentor a 32 Ceidwad Iau yn bresennol. Roedd y cyfranogwyr yn dod o 16 o Ardaloedd Gwarchoddedig gwahanol ar draws 11 o wledydd Ewropeaidd. (gweler yr adroddiad atodedig).

Dywedodd y Cadeirydd ei bod yn ymdrech fawr gan y Tîm Ceidwaid Tirwedd Genedlaethol a'i bod yn braf gweld cymaint o bobl ifanc yn mwynhau eu hunain yng nghefn gwlad.

7. Dyddiadau Cyfarfodydd Dyfodol

Dydd Gwener, 21 Chwefror 2025, 10:00

DRAFT